

СЕКЦІЯ 1. ІНФОРМАЦІЙНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ, РЕГІОНІВ, ПІДПРИЄМСТВ ТА БІЗНЕСУ

Академічна доброчесність як умова сталого розвитку освітнього середовища

Віта Андрєєва

*к.е.н, доцент, доцент кафедри економіки та фінансів,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: AndriievaVA@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0002-6357-3063*

У сучасному світі освіта є одним із ключових чинників сталого розвитку суспільства. Її якість визначає не лише професійну підготовку фахівців, але й рівень моралі, відповідальності та довіри в соціумі. В основі якісної освіти лежить академічна доброчесність – сукупність етичних принципів і правил, що забезпечують чесність, справедливість і прозорість у навчальній та науковій діяльності. Саме дотримання цих принципів створює передумови для сталого розвитку освітнього середовища.

Удосконалення системи забезпечення академічної доброчесності в закладах вищої освіти України потребує узагальнення її особливостей та теоретико-емпіричного доведення тенденцій розвитку.

Дотримання принципів академічної культури та доброчесності в закладах вищої освіти слугує передумовою розбудови сильної громадянської культури в суспільстві в цілому. Політика академічної доброчесності забезпечує ефективність і результат функціонування освітнього процесу та обумовлює розвиток нових підходів до викладання і навчання на засадах корпоративної етики, інформаційної грамотності. Чітке розуміння відповідальності викладачів та здобувачів вищої освіти за порушення норм академічної етики безпосередньо сприяє покращенню якості вищої освіти в Україні та формує систему цінностей під час навчання в закладах освіти [1].

У 2004 році на Бухарестській конференції за сприяння Європейського центру ЮНЕСКО з вищої освіти була прийнята Декларація з етичних цінностей і принципів в Європейському Союзі. В Декларації [4] визначено такі основні принципи академічної доброчесності, як: академічна етика, культура та спільнота; академічна доброчесність у процесах викладання та навчання; демократичне та етичне керівництво та управління; дослідження, що базуються на академічній доброчесності та соціальній відповідальності [2].

Академічна доброчесність – багатовимірне поняття. Специфіка її впровадження зумовлена розумінням сутності академічної доброчесності, а саме як «сукупності етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [3].

В Україні за останні роки зроблено значні кроки щодо створення правового фундаменту для впровадження системи забезпечення академічної доброчесності у вітчизняну освіту. Нормативно-законодавче закріплення політики та реалізація механізмів (на національному, інституційному рівнях) забезпечення академічної доброчесності актуальні, оскільки дотримання академічних етичних стандартів у дослідженнях, навчанні та викладанні є невід’ємною умовою членства України в світовому освітньому та дослідницько-інноваційному співтоваристві.

Забезпечення академічної доброчесності потребує постійного вдосконалення педагогічної майстерності, викладання, що передбачає ціннісну складову знань, об’єктивне оцінювання, неупередженого ставлення до здобувачів вищої освіти та побудови щирих відносин викладач-студент. Британська Рада в Україні у партнерстві з Інститутом вищої освіти НАПН України, Advance HE (Велика Британія) та за підтримки МОН України і Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти реалізує Програму вдосконалення викладання у вищій освіті України (2020–2022 рр.) [3].

Використання міжнародної практики, досвіду обговорення і затвердження політики академічної доброчесності, позитивних практик провідних університетів (зокрема, США та Великої Британії – світових освітніх лідерів) свідчить про тенденцію удосконалення процесу забезпечення академічної доброчесності у закладах вищої освіти України, завдяки співпраці з провідними університетами світу, участі в міжнародних проєктах [4].

Сталий розвиток освітнього середовища передбачає не лише безперервне вдосконалення знань і навичок, а й формування етично зрілої особистості, здатної до відповідального прийняття рішень. Академічна доброчесність є фундаментом такого процесу, адже:

1. Забезпечує довіру до системи освіти. Дотримання етичних норм підвищує престиж навчальних закладів та довіру до дипломів, сертифікатів і наукових результатів.

2. Сприяє формуванню професійної відповідальності. Людина, яка звикла діяти чесно під час навчання, зберігає ці принципи і в подальшій професійній діяльності.

3. Підтримує розвиток критичного мислення. Коли студенти самостійно виконують завдання, вони навчаються аналізувати, узагальнювати й аргументувати власну позицію.

4. Стимулює інноваційність і науковий прогрес. Добросовісне ставлення до досліджень запобігає фальсифікації даних і забезпечує достовірність наукових результатів.

5. Формує культуру довіри та партнерства. Освітнє середовище, побудоване на чесності, взаємоповазі та прозорості, є запорукою здорового мікроклімату в академічній спільноті.

У сучасних умовах глобалізації та високої конкуренції на ринку праці випускники, які здобули освіту з дотриманням принципів академічної доброчесності, мають вагому перевагу.

Увага, яка приділяється підтримці принципів академічної доброчесності, підкреслює їх значущість для забезпечення якісної освіти, наукової достовірності, репутації освітніх установ, захисту інтелектуальної власності та розвитку етичних стандартів у професійному житті. Це сприяє створенню справедливого, чесного та відповідального суспільства, де знання і професіоналізм високо цінуються.

Дотримання етичних стандартів, розвиток критичного мислення та використання адаптивних навчальних середовищ сприяють формуванню конкурентоспроможних спеціалістів, готових до професійної діяльності в умовах сучасного ринку праці. Дотримання принципів академічної доброчесності підвищує довіру роботодавців, покращує репутацію навчальних закладів та запобігає академічним правопорушенням. З огляду на це, штучний інтелект відіграє значну роль у підтримці та забезпеченні академічної доброчесності, надаючи потужні інструменти для виявлення плагіату, автоматизованого оцінювання та адаптивного навчання. Однак, поряд із позитивними аспектами, існують також ризики та виклики, пов'язані з етичним використанням штучного інтелекту у навчальному процесі.

Інституційна підтримка, тобто сукупність заходів, ресурсів і структур, які надає заклад освіти для забезпечення ефективного функціонування та досягнення високих стандартів академічної доброчесності серед здобувачів вищої освіти і викладачів, є критично важливою для створення та підтримки академічної культури. Через впровадження чітких методик, надання освітніх ресурсів, використання інформаційних технологій та формування етичної культури, інституції можуть сприяти підготовці конкурентоспроможних спеціалістів, які діють чесно, відповідально та професійно на сучасному ринку праці [5].

Інституційна підтримка також забезпечує необхідні умови для дотримання академічної доброчесності і сприяє формуванню культури чесності, прозорості та відповідальності. Це, в свою чергу, допомагає підготувати висококваліфікованих і конкурентоспроможних фахівців, здатних працювати чесно і ефективно у своїй професійній діяльності.

Інституціоналізація академічної доброчесності в умовах сталого розвитку вимагає створення ефективної моделі забезпечення як дієвого інструменту для її вбудовування в структуру ЗВО, принципи якої полягають у такому:

1) поєднує нормативно-правові механізми імплементації чітких стандартів поведінки, освітні стратегії, механізми моніторингу та оцінки ефективності впроваджених політик, етичні цінності;

2) дозволяє зосередитися на запобіганні порушенням (а не на їх фіксації та санкціях);

3) адаптуватися до швидкозмінних умов, технологій, зберігаючи ключові цінності та принципи академічної доброчесності.

Дієвість моделі забезпечується використанням структурно-функціонального та системно-діяльнісного підходів та врахуванням логіки освітньої діяльності. Взаємопов'язані компоненти моделі (нормативно-методологічний, організа-

ційно-ресурсний, діяльнісний, аналітично-оцінний) спрямовані на забезпечення академічної доброчесності як стратегічного пріоритету та соціальної відповідальності ЗВО.

Україна чітко визначила свій європейський шлях. Важливо модернізувати вищу освіту, як реальний стан її якості, так і її імідж у світовій освітній спільноті, на рівні європейських і світових стандартів. Це важливо для українських університетів, українських дипломів і визнання кваліфікацій у світі, посилення міжнародної освітньої й наукової співпраці, що сприятиме розвитку якості освіти на новому рівні. А головне, це важливо для ефективної і швидкої відбудови і розвитку країни в нинішніх безпрецедентно складних умовах війни і в прийдешній повоєнний період. Вимога такої модернізації освіти, яку диктує, окрім іншого, і бурхливий розвиток інформаційних технологій, що все більше позначається на культурі якості вищої освіти, актуалізує в першу чергу питання академічної доброчесності.

Вважаємо, що академічна доброчесність є одним із ключових елементів системи підвищення якості освіти, оскільки забезпечує не лише етичні стандарти в навчальному та науковому процесах, а й формує основу для розвитку професійної культури, відповідальності та довіри в академічному середовищі. Впровадження ефективних механізмів боротьби з порушеннями академічної доброчесності, розвиток антиплагіатних технологій, підвищення відповідальності всіх учасників освітнього процесу та інтеграція етичних стандартів у навчальні програми сприяють створенню сприятливого середовища для формування висококваліфікованих, етичних та конкурентоспроможних фахівців.

Ключові слова: академічна доброчесність, сталий розвиток, корпоративна етика.

Список використаних джерел

1. Доценко, І. О. (2022). Академічна доброчесність у системі забезпечення якості освіти.
2. The Bucharest Declaration on Ethical Values and Principles of Higher Education in the Europe Region. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03797720500083922>.
3. Слободянюк, О. М. (2021). Академічна доброчесність у вищій освіті України: особливості впровадження та тенденції розвитку. *Педагогіка XXI століття: сучасний стан та тенденції розвитку*, 388-414.
4. Мірошниченко, І. С., & Калініченко, В. І. (2024). Академічна доброчесність як фундаментальна складова професійного становлення сучасних фахівців. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*, (216), 230-237.
5. Шестакова, С. О. (2025). Інноваційні підходи до навчання академічної доброчесності за допомогою технологій штучного інтелекту. *Педагогічна Академія: наукові записки*, (21).